

Język polski, poziom podstawowy

W pierwszej części maturzyści muszą odpowiedzieć na 12-15 pytań (głównie otwartych) odnoszących się do dwóch tekstów i sprawdzających umiejętność czytania ze zrozumieniem, argumentowania i posługiwania się poprawną polszczyzną. Tu jest do zdobycia 20 pkt.

W ubiegłym roku jeden z tych tekstów i zadania do niego wyglądały następująco:

Tekst do zadań 1.–7.

Tadeusz Pszczółowski, *Przydatność sztuki przekonywania*

Człowiek przez cały niemal czas – od pierwszych do ostatnich chwil życia – jest przez kogoś przekonywany i sam przekonuje innych. Urabiają jedni drugich w domu, w szkole, w miejscu pracy, na zebraniach, sesjach, konferencjach, w pertraktacjach i negocjacjach, na spotkaniach towarzyskich, przy załatwianiu spraw w urzędach, w czasie procesów sądowych, na posiedzeniach komisji, w dyskusjach naukowych itp. Przedstawiciele pewnych zawodów bardziej niż inni zajmują się przekonywaniem – posłowie, senatorzy, radni, sędziowie, ławnicy, adwokaci, nauczyciele, działacze polityczni, związkowi, społeczni, dyplomaci, agitatorzy, propagandyści, handlowcy... Im więc przede wszystkim, ale nie tylko im, może się chyba przydać z jednej strony umiejętność skutecznego argumentowania, prowadzenia dyskusji, polemizowania, znajomość rozmaitych chwytów taktycznych, a z drugiej – „otrząskanie” ze stosowanymi sposobami przekonywania, poprawnymi i niepoprawnymi, aby nie ulec czasem pozornie nieodpartym wywodom.

Ale co to znaczy przekonywać? Dlaczego i po co przekonujemy? Ojciec naszego wieszczka, Euzebiusz Słowacki (1773–1814), profesor Liceum Krzemienieckiego, a potem Uniwersytetu Wileńskiego, napisał *Prawidła wymowy i poezji*, w których zajmuje się m.in. problemami przekonywania:

Przekonać – pisze – to znaczy nadać cechy prawdy, prawdopodobieństwa, słuszność temu, co twierdzimy, lub pozbawić tych cech to, czemu zaprzeczamy.

Chodzi więc o to, aby osoba przekonywana uznała jakieś zdania za prawdziwe albo fałszywe i przyjęła, że jakieś zdarzenia są bardziej albo mniej prawdopodobne; zmieniła oceny albo nawet całą ich hierarchię; dokonała przełomu w stosunkach uczuciowych do kogoś lub czegoś; wykonała jakieś działanie lub powstrzymała się od działania itd.

Dyskusja dla samej dyskusji bywa potępiana. Słowa się zdewaluowały i coraz częściej słychać wezwania, że dość gadania i trzeba zacząć coś konkretnego robić. Nie zapominajmy jednak, że dyskusja bywa nieodzownym przygotowaniem późniejszej wspólnej pracy.

Najbardziej ogólnie przekonywanie da się ująć z prakseologicznego punktu widzenia. Prakseologia – nauka o sprawnym działaniu – osobę, która wykonuje jakąkolwiek czynność (dajmy na to obrabia materiał), nazywa sprawcą; materiał zaś, z którego powstaje wytwór, obdarza mianem tworzywa. I zauważa, że w każdej działalności człowieka potrafimy wyróżnić sprawcę i tworzywo.

W wypadku przekonywania, w którym jedna osoba przedstawia swoje argumenty drugiej, w gruncie rzeczy mamy analogiczną sytuację, jak przy obróbce materiału. Osoba przekonująca jest sprawcą, przekonywana – tworzywem. Nie ulega bowiem wątpliwości, że sprawca urabia tworzywo w pewien specjalny sposób. Staje się ono pod jakimś względem takie, jak sobie życzy sprawca. Oto przed chwilą mieliśmy przed sobą człowieka, który nie chciał wcale uznać słyszanego zdania za prawdziwe czy też wykonać wskazanej roboty, a po skutecznym przekonywaniu zmienił się – przyznał rację osobie przekonującej i zaczął robić to, o co go proszono.

Sformułowanie tego rodzaju wydaje się początkowo nieco dziwne. Czy rzeczywiście można traktować człowieka jako tworzywo? Ale po chwili zastanowienia potrafimy wymienić wiele przykładów, w których mamy do czynienia z tego rodzaju tworzywem. Pracuje nad nim lekarz, trener, nauczyciel. Nas interesować może przede wszystkim praca pedagogiczna, która polega na urabianiu ludzkiego tworzywa, a to ze względu na to, że prowadzona jest między innymi za pomocą przekonywania i dyskusowania, informowania, zabawy i pracy.

Na podstawie: Tadeusz Pszczółowski, *Umiejętność przekonywania i dyskusji*, Gdańsk 2006.

Zadanie 1. (0-1)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń odnoszących się do tekstu Tadeusza Pszczółowskiego. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1	Z tekstu można wywnioskować, że przekonywanie służy wyłącznie dobrej sprawie.	P	F
2	W tekście zawarte są rozważania o celu przekonywania innych do swoich racji.	P	F
3	Z tekstu wynika, że coraz powszechniej przyznaje się czynom prymat nad słowami.	P	F

Zadanie 2. (0-1)

Rozstrzygnij, czy z tekstu Tadeusza Pszczółowskiego wynika, że przekonywanie jest rodzajem dialogu. Uzasadnij odpowiedź.

Zadanie 3. (0-1)

Uzupełnij poniższe zdanie. Zaznacz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W podanym zdaniu *Chodzi więc o to, aby osoba przekonywana uznała jakieś zdania za prawdziwe albo fałszywe i przyjęła, że jakieś zdarzenia są bardziej albo mniej prawdopodobne; zmieniła oceny albo nawet całą ich hierarchię [...] wyraz „prawdziwe”, można zastąpić wyrazem A/B, a wyraz „prawdopodobne” – wyrazem C/D.*

- A. przypuszczalne
B. pewne

- C. możliwe
D. jednoznaczne

Zadanie 4. (0-2)

- 4.1. W odniesieniu do tekstu Tadeusza Pszczółowskiego wyjaśnij sens sformułowania *urabianie ludzkiego tworzywa*.
4.2. Wyjaśnij, dlaczego autor uznał użyte w tekście sformułowanie *ludzkie tworzywo za kontrowersyjne, ale trafne*.

Zadanie 5. (0-1)

Każdemu z podanych zdań (A.–C.) przyporządkuj jedną funkcję, jaką pełni ono w tekście, wybraną spośród 1.–5. Wpisz odpowiedni numer do kolumny w tabeli.

	Zdanie	Funkcja w tekście
A.	<i>Oto przed chwilą mieliśmy przed sobą człowieka, który nie chciał wcale uznać słyszanego zdania za prawdziwe czy też wykonać wskazanej roboty, a po skutecznym przekonywaniu zmienił się – przyznał rację osobie przekonującej i zaczął robić to, o co go proszono.</i>	
B.	<i>Ale co to znaczy przekonywać?</i>	
C.	<i>Człowiek przez cały niemal czas – od pierwszych do ostatnich chwil życia – jest przez kogoś przekonywany i sam przekonuje innych.</i>	

Funkcja w tekście

- Odpowiedź na postawione pytanie.
- Przedstawienie tezy.
- Zapowiedź głównego tematu.
- Zilustrowanie argumentu przykładem.
- Podsumowanie rozważań.

Zadanie 6. (0-1)

Wśród podanych określeń (A.–E.) wskaż te, które charakteryzują język tekstu Tadeusza Pszczółowskiego.

- A. słownictwo wyrażające ocenę
B. liczne wykrzyknienia
C. częste wykorzystywanie przenośni
D. stosowanie wyczeń
E. posługiwanie się przysłowiami

Najwięcej punktów (50) można zdobyć za drugą część egzaminu: wypracowanie lub interpretację wiersza (trzy tematy do wyboru). Praca musi mieć minimum 250 wyrazów. A tematy? Oto przykłady z ostatnich lat:

- Jak wprowadzenie elementów fantastycznych do utworu wpływa na przesłanie tego utworu? Rozważ problem i uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do podanych fragmentów „Wesela”, do całego dramatu Stanisława Wyspiańskiego oraz do wybranego tekstu kultury (matura 2020).
- Tęsknota – siła niszcząca czy budująca ludzkie życie? Rozważ problem i uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do fragmentu „Lalki”, całej powieści Bolesława Prusa oraz wybranego tekstu kultury (matura 2018).
- Praca – pasja czy obowiązek? Rozważ problem i uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do fragmentu „Ziemi, planety ludzi” Antoine’a de Saint-Exupéry’ego oraz do wybranych tekstów kultury (matura 2017).
- Czy warto kochać, jeśli miłość może być źródłem cierpienia? Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do fragmentu „Dziadów cz. IV” Adama Mickiewicza i do innych tekstów kultury (matura 2016).

Odpowiedzi

Zadanie 1. 1. F; 2. P; 3. P

Zadanie 2.

I tak, i nie, ponieważ z jednej strony autor wskazuje, że przekonywanie służy wpłynięciu na odbiorcę w taki sposób, aby przyjął określony punkt widzenia. Jednocześnie Pszczółowski używa takich sformułowań jak *tworzywo*, mówiąc o przekonywanym, a sam proces przekonywania porównuje do *obróbki materiału*, co zaprzecza istocie dialogu, który jest wymianą myśli, poglądów.

Z drugiej jednak strony autor mówi, że celem przekonywania jest, aby obiekt przekonywany *przyznał rację osobie przekonującej*, czyli ostateczna decyzja należałaby do przekonywanego, co z kolei jest cechą dialogu.

Zadanie 3. B, C

Zadanie 4. 1. To kształtowanie człowieka za pomocą słów lub działań.

Zadanie 4. 2.

Autor wskazuje, że zdziwienie może budzić uprzedmiotowienie człowieka, jakie może ojarzyć się z tym zwrotem, jednak zauważa, że praca z człowiekiem zawsze polega na wywieraniu na niego wpływu, tak jak np. w edukacji.

Zadanie 5. A4; B3; C2

Zadanie 6. A, D

Matematyka, poziom podstawowy

W każdym z zadań od 1. do 11. wybierz i zaznacz na karcie odpowiedzi poprawną odpowiedź.

Zadanie 1. (0-1)

Liczba $2\log_3 6 - \log_3 4$ jest równa

- A. 4 B. 2 C. $2\log_3 2$ D. $\log_3 8$

Zadanie 2. (0-1)

Liczba $\sqrt[3]{\frac{7}{3}} \cdot \sqrt[3]{\frac{81}{56}}$ jest równa

- A. $\frac{\sqrt{3}}{2}$ B. $\frac{3}{2\sqrt{21}}$ C. $\frac{3}{2}$ D. $\frac{9}{4}$

Zadanie 3. (0-1)

Dane są liczby $a = 3,6 \cdot 10^{-12}$ oraz $b = 2,4 \cdot 10^{-20}$.

Wtedy iloraz $\frac{a}{b}$ jest równy:

- A. $8,64 \cdot 10^{-32}$ B. $1,5 \cdot 10^{-8}$ C. $1,5 \cdot 10^8$ D. $8,64 \cdot 10^{32}$

Zadanie 4. (0-1)

Cena roweru po obniżce o 15% była równa 850 zł. Przed obniżką ten rower kosztował

- A. 865,00 zł B. 850,15 zł C. 1000,00 zł D. 977,50 zł

Zadanie 5. (0-1)

Suma wszystkich rozwiązań równania $x(x-3)(x+2) = 0$ jest równa

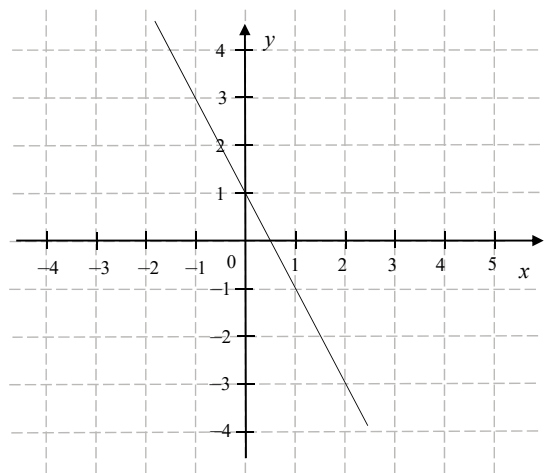
- A. 0 B. 1 C. 2 D. 3

Zadanie 6. (0-1)

Równanie $x(x-2) = (x-2)^2$ w zbiorze liczb rzeczywistych

- A. nie ma rozwiązań.
B. ma dokładnie jedno rozwiązanie: $x = 2$.
C. ma dokładnie jedno rozwiązanie: $x = 0$.
D. ma dwa różne rozwiązania: $x = 1$ i $x = 2$.

Zadanie 7. (0-1)

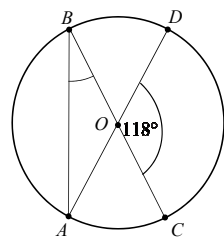

Na rysunku przedstawiono fragment wykresu funkcji liniowej f określonej wzorem $f(x) = ax + b$.

Współczynniki a oraz b we wzorze funkcji f spełniają zależność

- A. $a + b > 0$
B. $a + b = 0$
C. $a \cdot b > 0$
D. $a \cdot b < 0$

Zadanie 8. (0-1)

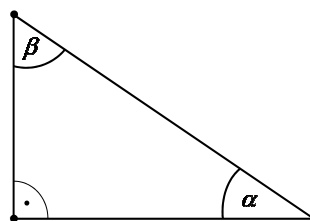

Punkty A, B, C, D leżą na okręgu o środku w punkcie O . Kąt środkowy DOC ma miarę 118° (zobacz rysunek).

Miara kąta ABC jest równa

- A. 59° B. 48° C. 62° D. 31°

Zadanie 9. (0-1)

Dany jest trójkąt prostokątny o kątach ostrych α i β (zobacz rysunek). Wyrażenie $2\cos\alpha - \sin\beta$ jest równe

- A. $2\sin\beta$
B. $\cos\alpha$
C. 0
D. 2

Zadanie 10. (0-1)

Ile jest wszystkich dwucyfrowych liczb naturalnych utworzonych z cyfr: 1, 3, 5, 7, 9, w których cyfry się nie powtarzają?

- A. 10 B. 15 C. 20 D. 25

Zadanie 11. (0-1)

Przekątna sześcianu ma długość $4\sqrt{3}$. Pole powierzchni tego sześcianu jest równe

- A. 96 B. $24\sqrt{3}$ C. 192 D. $16\sqrt{3}$

Zadanie 12. (0-2)

Rozwiąż równanie $(x^2 - 1)(x^2 - 2x) = 0$.

Zadanie 13. (0-4)

Dany jest kwadrat $ABCD$, w którym $A = (5, -\frac{5}{3})$. Przekątna BD tego kwadratu jest zawarta w prostej o równaniu $y = \frac{4}{3}x$. Oblicz współrzędne punktu przecięcia przekątnych AC i BD oraz pole kwadratu $ABCD$.

Odpowiedzi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B	C	C	C	B	B	D	D	B	C	A

Zadanie 12.

$$(x^2 - 1)(x^2 - 2x) = 0$$

$$(x - 1)(x + 1) \cdot x(x - 2) = 0$$

Zatem rozwiązaniami tego równania są liczby: $-1, 0, 1, 2$.

Zadanie 13.

Przekątne w kwadracie są prostopadłe, zatem równanie prostej AC ma postać: $y = -\frac{3}{4}x + b$. Do tej prostej należy punkt A :

$$-\frac{5}{3} = -\frac{3}{4} \cdot 5 + b$$

$$b = \frac{25}{12}$$

$$\text{Równanie prostej } AC: y = -\frac{3}{4}x + \frac{25}{12}$$

Punkt przecięcia się przekątnych:

$$\begin{cases} y = \frac{4}{3}x \\ y = -\frac{3}{4}x + \frac{25}{12} \end{cases}$$

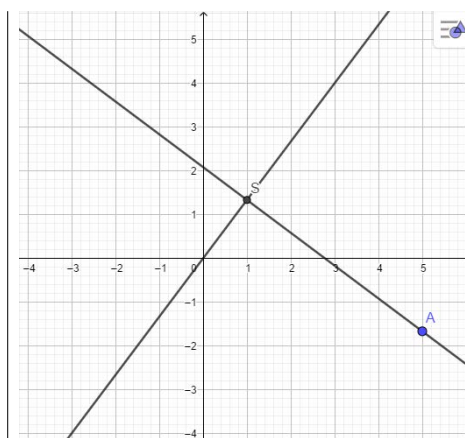
$$\begin{cases} x = 1 \\ y = \frac{4}{3} \end{cases}$$

Długość przekątnej AC

$$|AC| = 2|AS| = 2\sqrt{(1-5)^2 + \left(-\frac{5}{3} - \frac{4}{3}\right)^2} = 10$$

Pole kwadratu

$$P = \frac{1}{2} \cdot 10 \cdot 10 = 50$$

SCREEN Z PROGRAMU GEOGEBRA

Rozwiązania:

Urszula Sawicka-Patrzałek
Bożena Jeleńska

Więcej przykładowych zadań maturalnych, a także arkusze egzaminacyjne z ostatnich lat znajdziesz na Wyborcza.pl/egzaminy